0106
209

τῆς Κοσμοσωτείρας τυπικόν

Πρὸς δλοις τῇ μεγάλῃ καρδίᾳ δωρήμασιν εἰς τὴν συστᾶσαν Μονὴν καὶ πρὸς τῇ βιβλιοθήκῃ, τῷ νοσοκομείῳ, τῷ γηροκομείῳ, τῷ σανδαλίῳ (=λέμβῳ), τῷ λουτρῶνι, τῷ ὑδραγωγείῳ καὶ τῇ κρήνῃ καὶ τῇ κινστέρνῃ, πολλοῖς ἱδρῶσιν εὑρεθέντος τοῦ ὕδατος ὑπογείῳ ὀρυγῇ καὶ δαπάνῃ πολλῶν νομισμάτων, καὶ τῇ περισκέψει αὐτῆς ἐγχορηγίῳ ὀρόφῳ καὶ κεραμίσι διὰ τὴν τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ρυπασμάτων ἀντίφραξιν, **ὑδραγωγοῦ** μάλιστα φροντισθέντος εἰς περιποίησιν τῆς κινστέρνης καὶ τῶν σωληναρίων τῶν διαπορθμευόντων πρὸς ταύτην τὸ καταρρέ δωρ καὶ διαυγέστατον καὶ πότιμον (=σοὺ γιολιδζῖ, τῆς σήμερον) διὰ τὰς λεπτομερείας τῶν ὁποίων δὲν ἔχει τις τί πρῶτον, τί ὕστερον ἵνα θαυμάσῃ τοῦ χορηγοῦ καὶ συντελεστοῦ τὴν πρόνοιαν. Χαίρων ὁ χορηγὸς λέγει ὅτι ἕνεκα τῆς φυσικῆς καλλονῆς τοῦ μέρους ἡ μονὴ πολλοὺς πρὸς αὐτὴν μεθελκύσει. Δὲν δύναμαι ἵνα μὴ παραθέσω τὸ μέρος τοῦτο πρὸς τὸν ἀναγνώστην, καίτοι ἐξέρχομαι τοῦ κυρίου θέματός μου· «ὁ τόπος γὰρ αὐτῆς εἰ καὶ πρὶν ὄφεων καὶ σκορπίων ἐτύγχανε καταγώγιον, ἀλλ' ὁ ποταμός, ἡ Αἶνος, ἡ θάλασσα, οἱ ρωγμῖνες ταύτης, οἱ νήνεμοι, ἡ τῆς ἀειθαλοῦς πόας κτηνοτρόφος νομὴ καὶ ἱππόβοτος, τὸ τῆς καθέδρας λοφόεν καὶ ἐλευθέριον ἐπανάστημα, ἡ ἡ εὐκρασία ἀέρος τοῦ χύματος καὶ εὐεκτικῇ ἰσχναῖς αὔραις, οἱ ἀείζωοι περὶ τὰ χείλη τοῦ ποταμοῦ δόνακες ταύταις ὑποσυρίζοντες ἔμμουσον, ἡ ἄπλετος πεδιὰς καὶ εὐπρεπὴς ἄποψις, θέρους ὥρᾳ φημί, ἀσταχύων ἄνθει καὶ ταῖς ἀνθέριξιν αὐτῶν ἐπιβρίθουσα πολλὴν τοῖς ὁρῶσιν εὐφροσύνην ἐπιβραβεύουσιν, ὡραίων δὲ πτόρθων ἄγχιστα τῆς μονῆς ἑσμὸς ἀναφύεται καὶ τοῖς δε περιπλέκονται βότρυες, ὕδωρ δὲ βλυσταίνει τὸ εἰειδέστατον καὶ ψυχρότατον ἀτεχνῶς τῶν διψώντων ἐπευφραῖνον τοὺς φάρυγγας . . . Ταῦτα τοίνυν καὶ τὰ τοιαῦτα τὴν πεντάδα τῶν αἰσθήσεων καθηδύνοντα πάντως εἰς θέαν τῆς μονῆς παρελκύσουσι....».

Τὸ ἰδίως τοπογραφικὸν μέρος ἔχει ὧδε:

«Αὐτὸ τὸ **Νεόκαστρον** σὺν τοῖς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς διακειμένοις παροίκοις τε καὶ οἰκήμασι δεσποτικοῖς καὶ ἀλλοίοις σὺν τῷ δικαίῳ τῶν γινομένων κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ πανηγύρεων καὶ τῇ ἁλιείᾳ τῶν ποταμῶν τῆς τε **Σαμίας** καὶ τῆς **Μαρίτζης** πρὸς εὐπορίαν ἰχθύων· ἔτι τοῦ **Κανικλείου** τὸ προάστειον, τὸ **Λυκοχώριόν** τε καὶ τοῦ **Δράχου**, τὴν **Βανιάνους** τὸ ἀκρωτήριον· τὰ προάστεια τὴν **Συκέαν** τὸ χωρίον καὶ τὸ προκείμενον προάστειον ἐκ βασιλικῆς προστάξεως συναριθμηθῆναι τοῖς δικαίοις τοῦ Νεοκάστρου μετὰ τὴν τελευτὴν ἀπ' ἐντεῦθεν τοῦ κατὰ χρῆσιν ἔχοντος αὐτὸ τὴν σήμερον τοῦ Ἀσπειώτου, ὃ καὶ τοῦ **Τριφυλλέου** ἐπονομάζεται· βούλομαι δὲ καὶ αὐτὸ μετατεθῆναι πλησίον τῆς μονῆς, ἔνθα καὶ τὸ **Λυκοχώριον καὶ τοῦ Δράχου** ἡδράσαμεν . . . . ἔτι πάντα τὰ ἐντὸς τῆς Αἴνου καὶ ἐκτὸς δεσποτικῶς διαφέροντά μοι ἀκίνητα γενέσθαι βούλομ ι, τὸ **Νεοχώριον** προάστειον, ἡ **Κούριανες** προάστειον, τοῦ **Χοιροσφάκτου** προάστειον, ἡ **Βατζινέα** χωρίον, τοῦ **Χούσδερε** χωρίον, τοῦ **Σινάλη** προάστειον, τὸ νεοίκιστον ὁ **Βηρὸς** προάστειον, ὁ **Σωτὴρ τῶν Βλάχων**, προάστειον ὁ ἅγιος **Νικόλαος**, τὰ ἐστρατευμένα δύο χωρία τοῦ τε **Δελιανοῦ** καὶ ἡ **Δραγάβαστα**, κάστρον ὁ **Ἀετός**, σὺν τῷ χωρίῳ τῇ Τσεχοβᾷ, προάστειον ἡ **Συκαράγι**, χωρίον ἡ **Βράνιστα**, προάστειον ἡ **Νεβοσέλους**, προάστειον ἡ **Δελβοτζιάνους**, προάστειον ἡ **Τζάμπη**, προάστειον ἡ **Ραυνιάνους**, χωρίον ἡ **Σόφους**, εἰ οὐ πραθῇ ἐν τῇ ζωῇ μου, τὸ **Ἐμπόριον** ἡ Σαγουδάους μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ προκαθημένων παροίκων τε καὶ ἐνοίκων, τῶν πλοίων τε . . . . Μετὰ δὲ τὴν παρέλευσιν τοῦ Κασταμονίτου, τὸ προάστειον τοῦ **Γαλάτου**, χωρίον τοῦ Τσεριτίου· μετὰ δὲ τὴν παρέλευσιν τοῦ πιγκέρνου Κωνσταντίνου, χωρίον τοῦ **Ραβαβοῦντος**· μετὰ δὲ παρέλευσιν τοῦ Ρωμανίτου Νικήτα, τὸ χωρίον τὴν **Κερκιζόν**· μετὰ δὲ παρέλευσιν τοῦ Κωνστάντζη τοῦ ἀναθρεπτοῦ μου, εἰ ἄπαις οὗτος τελευτήσει καὶ τὸ χωρίον τοῦ **Χατησίου** . . . . . ἔτι δὲ προσκυροῦμεν . . . χωρίον τὴν **Καλοσέρας**, τὸν ἐξ ἀγορᾶς περιελθόντα μοι ἀγρὸν τοῦ Τζίτζη καὶ τὰ διαφέροντά μοι ἐν ΤΡΑ·Ι·ΑΝΟΥΠΟΛΕΙ τόπια τὰ μὴ τῷ γραμματικῷ μου Μιχαὴλ δοθέντα· ἔτι δὲ τὰ διὰ χρυσοβούλλου λόγου τοῦ ἀοιδίμου αὐθέντου καὶ πατρός μου ἐπιβραβευθέντα μοι **πλοῖα δώδεκα** . . . . προσκυροῦμεν τῇ μονῇ ὅσα περ τῆς **Τραϊανουπόλεως** ἡμῖν διαφέρουσιν ἔξωθεν τόπια. . Εὔχομαι τῷ . . . Θεῷ παραταθῆναι τὸ ἐπίλοιπον τῆς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ἡμετέρας ζωῆς εἰς ἀποπλήρωσιν ἀσφαλεστέραν τῶν διατεταγμένων καὶ εἰς ἀνέγερσιν τῶν ἐν τῇ Αἴνῳ τῷ χρόνῳ καὶ τῇ τῶν προνοητῶν ἀμελείᾳ συμπτωθέντων ἤδη καὶ ἀμαυρωθέντων οἰκημάτων τε καὶ ὑπέργων τόπων . . . . .»

§ 24. Λεπτομερείας τοιαύτης φύσεως τοπογραφικὰς, ἐξ ὧν δύνατόν. ἵνα σχηματισθῇ κάλλιστα χάρτης λεπτομερὴς ἐπιτελείου ἀπαντῶμεν συχνὰς ἐν τυπικοῖς μεγάλων βασιλικῶν μονῶν, ἐν εὐεργετηρίοις χρυσοβούλλοις ἢ ἄλλοις τοιούτοις γράμμασι π. χ. ἐν χρυσοβούλλῳ ὑπὲρ βασιλικῆς μονῆς τῶν Λέμβων παρὰ τὴν Σμύρνην(1) ἀναγινώσκομεν: ἓν μετόχιον ὁ ἅγιος **Γεώργιος ὁ Ἐξωκαστρίτης**, ὡσαύτως (ἐκτήσατο ἡ Μονὴ) τὸ ἐν **Λαγκάδι** τοῦ κατὰ τὴν Σμύρνην θαλατταίου κόλπου τόπων, τὴν ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τοῦ **Κανδζουριῶνος** ἐλαιοφυτείαν.., τὸ προάστειον τὴν **Βάρην.** Ἐν ἄλλῳ ἐγγράφῳ ἀφορῶντι εἰς τὴν αὐτὴν μονὴν τῆς Θεομήτορος τῶν Λέμβων εὑρίσκομεν κατὰ τύχην μᾶλλον ἢ κατὰ σειρὰν ἐῶν δεξιὰ τὰ δίκαια τοῦ χωρίου **Μανταίνας,** ἀριστερὰ τὰ... μέχρι τοῦ ρύακος τοῦ ἐγχωρίως λεγομένου **Χασκαυγῆ...** χωρίον **Κουκούλη** εἰς τὸ **Σαρακηνικὸν,** ἧς πλησίον καὶ καταλύματα τοῦ προαστείου **Αριστηνοῦ...** χωρίον τὴν **Δρῦν** καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἀλλ' ἐν τῇ ὀνομασίᾳ τῶν τύπων καὶ τῶν χωρίων βλέπομεν ἐπιβαλλόμενα τὰ ὀνόματα ἁγίων, μαρτύρων, ὧν ναοὶ ἢ ναΐδια, παρεκλήσια, ἢ ἐξωκλήσια ἢ ἐρημοκκλήσια διασώζονται ἢ διεσώζοντο. Ἐν τῷ Αἵμῳ, ἐν ταῖς παραλίαις τοῦ Αἰγαίου ταῖς πρὸς τὴν Εὐρώπην καὶ ταῖς πρὸς τὴν Ἀσίαν, ἐν ταῖς νήσοις, ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ, ἐν αὐτῇ τῇ ΚΠόλει ἔχομεν μαρτύρια ὅσα πλεῖστα καὶ ἀρχαιότατα, μάλιστα καὶ χῶραι τινὲς ἢ πόλεις ἢ κῶμαι καὶ εἰς ἐπισκόπου τιμὴν ὑψοῦντο π.χ. ἔχομεν ιγ' ἐπισκοπὴν ὑπὸ τὸν **Καισαρείας, τὴν τοῦ ἁγίου Προκοπίου, ὑπὸ τὸν Κελδζινῆς - Ταρῶν τοῦ ἁγίου Νικολάου, τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ ἁγίου Ἐλισσαίου** κλπ.(1). Ὃ δὲ περίεργον ἀλλ' ἅμα καὶ χρήσιμον διὰ τὴν διαλεύκανσιν τοπογραφικῶν ἀποριῶν εἶναι ὅτι ταῖς ὀνομασίαις ταύταις πρόσκεινται συνδεδεμένα καὶ τὰ ὀνόματα τὰ τέως τῶν παλαιῶν τοποθεσιῶν, ἐν αἷς προσηρτήθησαν ἐπικρατήσαντα τὰ χριστιανικὰ π.χ. ἐν αὐτῇ τῇ ΚΠόλει ἔχομεν **Θεοτόκ**ι ἐν **τοῖς Ὀνωράτου, ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις, τῶν ἁγίων Ἀναργύρων** ἐν **τοῖς Δαρείου** κ.λ. δι' ἃ μετίτω ὁ βουλόμενος τὰ γνωστὰ ἔργα τῶν γνωστῶν τυπογράφων τῆς βασιλίδος.

Ἐπὶ τοιούτων θεμάτων **τοπωνυμικῶν** ὑπάρχει ὡς ἐκ τῆς *Bgz*: Z: τοῦ 1914 τυπωθέντος πρὸ ἡμερῶν εὑρίσκω (σ. 492) **Ἐπιστημονικὴ Ἐπιτροπεία** πρὸς διαλεύκανσιν, ἐξέτασιν καὶ ἀλλαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὀνομάτων, ἧς προΐσταται ἀνὴρ ἐνδεδειγμένος ἄριστος καθηγητὴς ὁ κ. Ν. Πολίτης.

Ὅτι δὲ ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι χρησιμωτάτη καὶ εἰς τὴν Ἱστορίαν ἀκόμη καὶ εἰς τὰς βοηθητικὰς αὐτῇ ἐπιστήμας οὐδενὶ ἄγνωστον, ἀπὸ ἐτῶν δὲ ὁμολογεῖται καὶ συνιστᾶται ὑπὸ τῶν ἀλλοδαπῶν λογίων καὶ ὑπὸ τοῦ μακαρίου Σ. Λάμπρου ἰδιαιτέρως, ὅστις καὶ οὐκ ὀλίγας συμβολὰς παρέσχεν, ὡς καὶ ἄλλοι τῶν ἡμετέρων λογίων, ὧν τὰ ὀνόματα δὲν ἀναφέρω, διότι καὶ ὁ τόπος αὐτὸς λοιδορεῖ με. Συλλογὴ τοπωνυμιῶν κατ' ἐπαρχίας εἶναι ὠφελιμώταται, ἀλλ' ἀπαιτεῖ κίνησιν καὶ ὑπομονὴν, ἀποτελέσει δὲ σὺν τοῖς ἐκδιδομένοις ἓν νέον *Corpus*, ἢ νέον **Θησαυρὸν** ἀξιολογώτατον παράλληλον

(1) Mikl.-Muller, Acta et Dipl. IV, 3, 7, 9, 17. κ. ἑ. Ὅρα ἐν Migne, Λατ. Πατρολ. τ. 215 σ. 1560 Ἐπιστολὴ Ἰννοκεντίου Γ'. τοῦ 1208 πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν Γεράρδον, ἀριθμεῖ τοπία, μοναστήρια, ναοὺς τῆς Ἀττικῆς.

(1) (Λιμὴν) τῶν **Ἁγίων Σαράντα** ἔναντι τῆς Κερκύρας.

Σαμαρίνα ἐπὶ τῆς Πίνδου (ἐπαρχ: Γρεβενῶν) San (ta) Marina, ἁγία Μαρίνη.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ